

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
—ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837—

Αρνητική δυνατότητα και Μοναξιά

Ευαγγελία Γαλανάκη
Καθηγήτρια Ψυχολογίας ΕΚΠΑ

Ομιλία στην Ημερίδα «Διάλογοι για το Αρνητικό»
Ινστιτούτο Ψυχικής Υγείας και Προσωπικής Ανάπτυξης «Γαληνός»
3 Νοεμβρίου 2018

Portrait of John Keats (1795-1821) by William Hilton

Αρνητική δυνατότητα

Επιστολή του John Keats προς τα αδέλφια του George
& Tom Keats (21 ή 27 Δεκεμβρίου 1817)

“... several things dovetailed in my mind, & at once it struck me, what quality went to form a Man of Achievement especially in Literature & which Shakespeare possessed so enormously – I mean Negative Capability, that is when man is capable of being in uncertainties, Mysteries, doubts, without any irritable reaching after fact & reason – Coleridge, for instance, would let go by a fine isolated verisimilitude caught from the Penetralium of mystery, from being incapable of remaining content with half knowledge.”

(Selected Letters of John Keats, 2002, p. 60)

My dear Brother

Hambleton Sunday
22nd December 1818

I must crave your pardon for not having written earlier. I saw Keane return to the public in Richard III, & finally he did it, but the request of Rogers & I went to criticize his Dickie in Richard. The Critique is in today's Champion, which you will find very proper lamentation on the abolition of Christmas gambols & pastimes: but it was mixed up with so much egotism of that drivelling nature that pleasure is entirely lost. Here the publisher's trial, you must find very amusing; & as Englishmen very massively encouraging. His Not Guilty is a thing, which not to have been, would have dulled still more Liberty's Emblazoning. Lord Ellenborough has been paid in his own coin. Words & Howe have done us an essential service. I have had two very pleasant evenings with Dicke yesterday & today; & am at this moment just come from him & feel in the humor to go on with this, began in the morning, & from which he came to fetch me. I spent Friday evening with Hill & read the next morning John Deane on the Pale Horse. It is a wonderful picture, when Wick's age is considered: But there is nothing to be intense upon; no woman one feels drawn to kiss; no face swelling into reality. The excellence of every Art is its intensity, capable of making all disagreeables evaporate, from their being in close relationship with Beauty & Truth. Examining King Lear you will find this exemplified throughout; but in this picture we have unpleasantness without any momentous depth of speculation excited, in which to bury its repulsiveness. The picture is larger than Christ rejected. I dined with Haydon the Sunday after you left, had a very pleasant day, I dined too (for I have been out too much lately) with Horace Smith & met his two Brothers with Kill & Kingston & Lord de Bois, they only served to convince me, how superior humor is to wit in respect to enjoyment. True men say things which make one start, without making one feel, they are all alike; their manners are alike; they all know fashionables; they have

a mannerism in their very eating & drinking, in their mere handling a decanter. They talked of Keane & his low company. Would I were with that Company, instead of your said I to myself! I know such like acquaintance will never do for me & yet I am going to Hogwolds, on Wednesday. Brown & Dicke walked with me & back from the Christmas pasternime. I had not a dispute but a disquisition with Dicke, on various subjects; several things detailed in my mind, & at once it struck me ~~that~~ what quality went to form a Man of Achievement especially in Literature & such I should have possessed so eminently. I mean Negative Capability, that is when man is capable of being in uncertainties, Mysteries, Doubts, without any irritable reaching after fact & reason. Coleridge, for instance, would let go by a fine isolated verisimilitude caught from the Penetration of mystery, from being incapable of remaining content with half knowledge. This pursued through volumes would perhaps take us no further than this, that ^{with} a great part the sense of Beauty overcomes every other consideration, & rather obliterates all consideration. Shelley's poem is out & there are words about its being objected too, as much as Queen Mab was. Poor Shelley I think he has his quota of good qualities, in worth to!! Write soon to your most sincere friend & affectionate Brother

(Signed) John

Mus. Keats
Fegmouth Devonshire

Hambleton Saturday Night

I mean Negative Capability, that is when man is capable of being
in uncertainties, Mysteries, Doubts, without any irritable reaching
after fact & reason - Coleridge, for instance, would let go by a

it struck me ~~at the~~ what quality
especially in Literature & which I
I mean Negative Capability, that
in uncertainties, Mysteries, Doubts,
after fact & reason - Coleridge,

Detail of transcript of Keats's 21-27 Dec 1817 letter,
showing the underlining of Negative Capability.
MS Keats 3.9 (Houghton Library, Harvard University)

Η έννοια: Μια θετική δυνατότητα

- Κατάσταση ύπαρξης στις αβεβαιότητες, το μυστήριο, την αμφιβολία, την ημιμάθεια, χωρίς την αγχώδη επιδίωξη της βεβαιότητας, της επίλυσης, του κλεισίματος
- Δεκτικότητα, ανοιχτότητα, ανοιχτωσιά
- Δυνατότητα κατεξοχήν της μεγαλοφυΐας
- Διευκολύνει τη δημιουργία
- Ακόρεστη κατάσταση
- Έννοια-αστερισμός και μέρος ενός συμπλέγματος ιδεών

1. Πρωτοκαθεδρία του συναισθήματος και της φαντασίας

Επιστολή του John Keats προς τον Benjamin Bailey,
22 Νοεμβρίου 1817

«Δεν είμαι βέβαιος για τίποτα παρὰ για την ιερότητα των συναισθημάτων της Καρδιάς και την αλήθεια της Φαντασίας – Αυτό που η φαντασία αδράχνει ως Ομορφιά πρέπει να είναι αλήθεια. [...] Η Φαντασία μπορεί να συγκριθεί με το όνειρο του Αδάμ – ξύπνησε και το βρήκε αληθινό. Έχω πολύ μεγάλο ενθουσιασμό για το θέμα αυτό, γιατί δεν έχω καταφέρει ποτέ να αντιληφθώ πώς οποιαδήποτε αλήθεια μπορεί να γίνει γνωστή μέσω της διαδοχικής συλλογιστικής – και όμως, έτσι πρέπει να είναι. [...] Αλλά όπως και να έχει, ω, πόσο ωραία είναι μια Ζωή των Αισθήσεων παρὰ των Σκέψεων!»

(Selected Letters of John Keats, 2002, p. 54)

2. Νους περιέχων αντίθετους πόλους

Επιστολή του John Keats προς τον Benjamin Bailey,
13 Μαρτίου 1818

«Είναι ένα παλιό απόφθεγμα δικό μου και φυσικά πρέπει να γίνει πολύ γνωστό, ότι **κάθε σημείο σκέψης είναι το κέντρο ενός νοητικού κόσμου** – οι δύο δεσπόζουσες σκέψεις στον νου του Ανθρώπου είναι οι δύο πόλοι του Κόσμου του, γύρω από τους οποίους περιστρέφεται.»

(Selected Letters of John Keats, 2002, p. 101)

3. Η εμπειρία ως βάση Ι

Επιστολή του John Keats προς τους George & Georgiana Keats,
31 Δεκεμβρίου 1818

«Όσο πιο πολλά γνωρίζουμε τόσο πιο πολύ ανακαλύπτουμε ότι ο κόσμος δεν επαρκεί για να μας ικανοποιήσει – αυτή είναι μια παλιά παρατήρηση. Ο Νους μου όμως έχει αποφασίσει **ποτέ να μην παίρνω οτιδήποτε ως δεδομένο – αλλά να εξετάζω την αλήθεια ακόμη και των πιο κοινών ρήσεων. [...] Δεν μπορώ ποτέ να νιώθω βέβαιος για καμιά αλήθεια παρὰ μόνο με την καθαρή αντίληψη της Ομορφιάς της – και βρίσκω τον εαυτό μου πολύ ανώριμο, ακόμη και μπροστά σε αυτή την αντιληπτική δύναμη, που ελπίζω να αυξηθεί.»**

(Selected Letters of John Keats, 2002, pp. 226-227)

3. Η εμπειρία ως βάση II

Επιστολή του John Keats προς τον John Hamilton Reynolds,
3 Μαΐου 1818

«Τα αξιώματα στη φιλοσοφία δεν είναι αξιώματα παρὰ
μόνο όταν αποδειχθούν **πάνω στους παλμούς μας.**»

(Selected Letters of John Keats, 2002, pp. 122-123)

4. Ρευστότητα της ταυτότητας

Επιστολή του John Keats προς τους George & Georgiana Keats,
24 Σεπτεμβρίου 1819

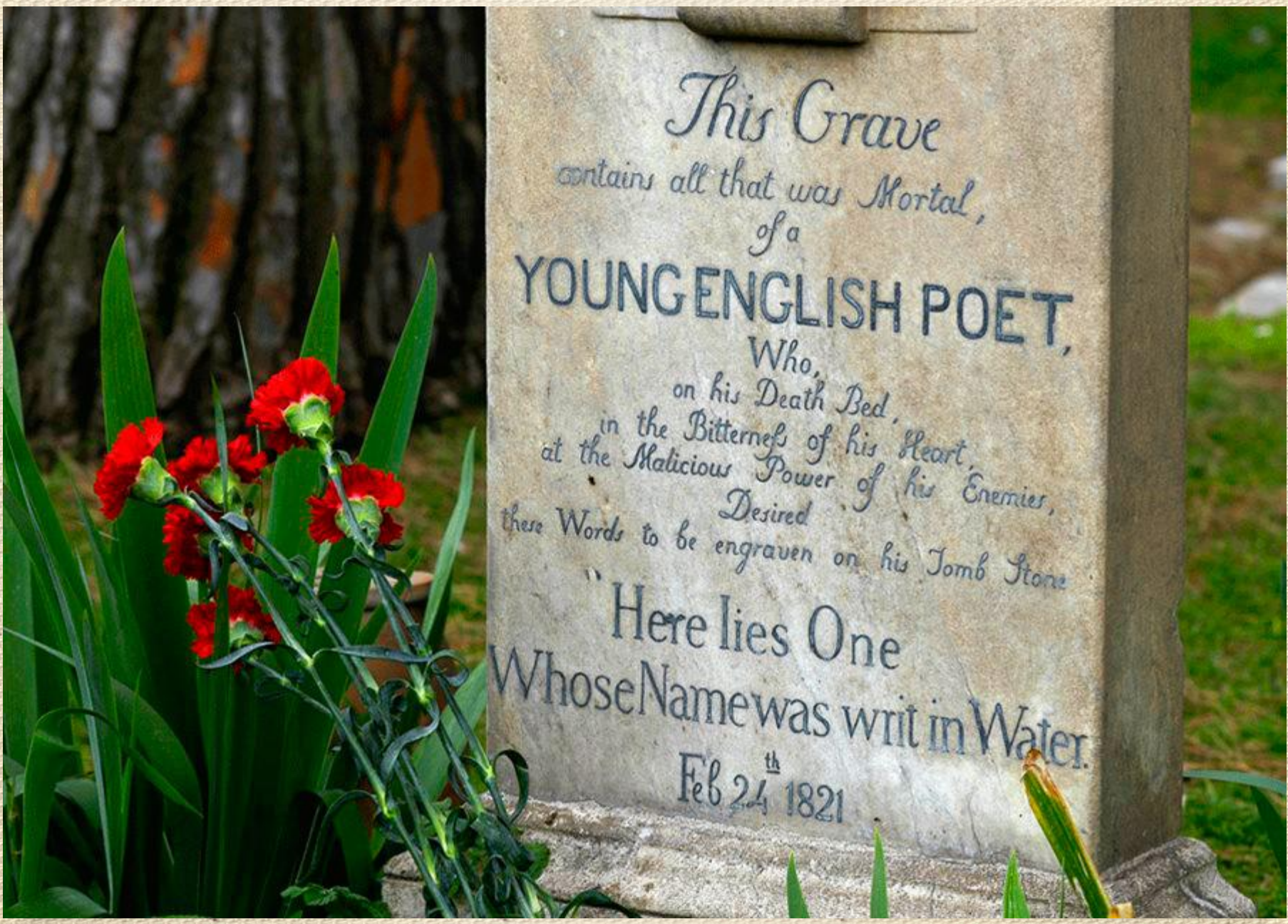
και προς τον Richard Woodhouse, 27 Οκτωβρίου 1818

«Το μόνο μέσο για να ενδυναμώνει κανείς τη νόησή του είναι να μην αποφασίζει για τίποτα – να αφήνει τον νου του να είναι μια δίοδος για όλες τις σκέψεις.»

(Selected Letters of John Keats, 2002, p. 380)

«Ο Ποιητικός Χαρακτήρας [...] δεν έχει εαυτό – είναι όλα και τίποτα (every thing and nothing) – Δεν έχει χαρακτήρα – απολαμβάνει το φως και τη σκιά· ζει με γούστο, άσχημο ή ωραίο, υψηλό ή χαμηλό, πλούσιο ή φτωχό, κακό ή εξυψωμένο [...] Ο Ποιητής είναι το πιο α-ποιητικό από όλα όσα υπάρχουν γιατί δεν έχει ταυτότητα· συνεχώς είναι στα πρόθυρα να – και γεμίζει κάποιο άλλο Σώμα.»

(Selected Letters of John Keats, 2002, pp. 194-195)

*This Grave
contains all that was Mortal,
of a*
YOUNG ENGLISH POET,
*Who,
on his Death Bed,
in the Bitterness of his Heart,
at the Malicious Power of his Enemies,
Desired
these Words to be engraven on his Tomb Stone*
**"Here lies One
Whose Name was writ in Water.**
Feb 24th 1821

5. Τραγικότητα

Επιστολή του John Keats

προς τους George & Georgiana Keats, 21 Απριλίου 1819

«Δεν βλέπετε πόσο αναγκάιος είναι ένας Κόσμος Πόνων και βασάνων καθώς εκπαιδεύουν τη Νοημοσύνη και την κάνουν ψυχή; Ένας Τόπος όπου η καρδιά θα αισθάνεται και θα υποφέρει με χίλιους διαφορετικούς τρόπους!»

(Selected Letters of John Keats, 2002, p.)

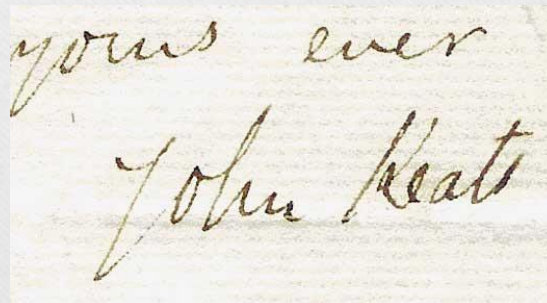
Was it a vision, or a waking dream?
Fled is that music:
Do I wake or sleep?

...**viewless** wings of Poesy

(Ode to the Nightingale)

Heard melodies are sweet, but those **unheard** are
sweeter

(Ode on a Grecian urn)

A photograph of a handwritten signature in brown ink on aged, yellowed paper. The signature reads "yours ever" on the first line and "John Keats" on the second line. The handwriting is a cursive script typical of the early 19th century.

yours ever
John Keats

Κάτι μου είπαν
το βουνό και το βράδυ.
Μα το 'χω χάσει.

Το 'δα ή όχι
τ' όνειρο που ξέχασα
πριν ξημερώσει;

Jorge Louis Borges, *Δεκάξι χάρικου* (1981)
(μτφ. Δ. Καλοκύρης)

ΑΡΕΤΗ

Κοιτάζω γύρω.

Δεν ξέρω τι κοιτάζω.

Ξανακοιτάζω.

ΣΑΤΟΡΙ

Κι έχουνε πέσει

Και δεν έχουνε πέσει

Στον νου τα φύλλα.

Νίκος Σιδέρης, *Η τέχνη του κόκκου* (2011)

W. R. Bion

1. Αρνητική δυνατότητα και αποχή
από μνήμη, επιθυμία, κατανόηση

«Αυτό που πρέπει να αναζητείται είναι μια δραστηριότητα που είναι τόσο η επανόρθωση ενός θεού (της Μητέρας) όσο και η εξέλιξη του θεού (το άμορφο, άπειρο, ανείπωτο, μη υπάρχον), το οποίο μπορεί να βρεθεί μόνο στην κατάσταση στην οποία **ΔΕΝ** υπάρχει μνήμη, επιθυμία, κατανόηση.»

Bion, *Attention and interpretation* (1970, p. 129)

W. R. Bion

2. Αρνητική δυνατότητα
και επέκταση του ψυχικού χώρου

«Η δυνατότητα του νου εξαρτάται από τη δυνατότητα του ασυνείδητου – την αρνητική δυνατότητα. Η ανικανότητα να ανεχτεί κανείς τον άδειο χώρο περιορίζει την ποσότητα του διαθέσιμου χώρου.»

Bion, *Cogitations* (1992, undated note - 1969, p. 304)

W. R. Bion

3. Αρνητική δυνατότητα και υπομονή / ασφάλεια

- Αρνητική δυνατότητα και παρανοειδής-σχιζοειδής θέση
Υπομονή
- Αρνητική δυνατότητα και καταθλιπτική θέση
Ασφάλεια

Όψεις του αρνητικού στη μοναξιά:

I. Ορισμοί

- Δημοφιλής ορισμός I: **Μη εκπλήρωση** διαπροσωπικών και κοινωνικών αναγκών, π.χ. συντροφικότητα (Sullivan, 1953· Weiss, 1973)
- Δημοφιλής ορισμός II: Αντιληπτή **α-συμφωνία** ανάμεσα στο πραγματικό και στο επιθυμητό επίπεδο σχέσεων, αντιληπτά **ελλείμματα** στην ποσότητα και την ποιότητα των σχέσεων (Peplau & Perlman, 1982)
- Το **στερητικό α-**: ασυντροφόφευτος, άφιλος, ανέστιος, άοικος, άπολις, άπατρις...

Όψεις του αρνητικού στη μοναξιά:

I. Ορισμοί

- Ορισμός της μοναξιάς **από τα παιδιά:**

Νιώθεις μόνος + **δεν έχεις** φίλους, γονείς, κανέναν

Κάποιος/κάτι σου **λείπει** και νιώθεις λύπη (πβ. Freud: σιοτάδι, φωνή, φως)

Μεταφορά: είναι παράδοση στην αβεβαιότητα, περιέχει την έλλειψη, άρα τη δυναμική της ανάδυσης του νέου

«Είναι τόσο μόνο σα να μην υπάρχει.» (αγόρι, 9:0)

«Νιώθω ένα κενό εδώ [στην καρδιά] κι αυτό το κενό δεν μπορεί να το συμπληρώσει κανείς εκτός απ' αυτόν που λείπει.» (κορίτσι, 9:10).

Όψεις του αρνητικού στη μοναξιά:

Ι. Ορισμοί

- Ποιητικοί «ορισμοί»:

«Και προχωρούσα μέσα στη νύχτα χωρίς να γνωρίζω κανένα
κι ούτε κανέναν κι ούτε κανέναν με γνώριζε με γνώριζε»

(Μ. Αναγνωστάκης, *Δρόμοι παλιοί*, 1945)

«... και πώς θα ζήσω δίχως σου στον ξορισμόν εκείνο»

(Β. Κορνάρος, *Ερωτόκριτος*)

«Σοῦ μόνος»

(Σοφοκλής, *Αίας*, στ. 511)

- Ά-μετρη, α-φανέρωτη, α-μετάδοτη (σιωπηλή) εμπειρία

Όψεις του αρνητικού στη μοναξιά: II. Τυπολογία ?

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΑΛΛΩΝ	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Θετικό	Κοινωνικότητα	Θετική μοναχικότητα
Αρνητικό	Μοναξιά στις στενές σχέσεις, την ομάδα, το πλήθος	Μοναξιά ως απομόνωση

Όψεις του αρνητικού στη μοναξιά:

III. «Μισή γνώση» των ερευνητών και των κλινικών

- Φυλογένεση
- Γενετική συμβολή
- Γεγονότα ζωής, τραύμα
- Αναπτυξιακή διαδρομή
- Διάρκεια, εξέλιξη διά βίου
- Επίγνωση
- Σχέση με βούληση
- Σχέση με δυσφορία, πόνο
- Ψυχοπαθολογία
- Σχέση με ναρκισσισμό, μαζοχισμό, ντροπή, ενοχή
- Μηχανισμοί άμυνας
- Ρόλος στην οργάνωση της ψυχικής ζωής
- Ιστορικό-πολιτισμικό πλαίσιο
- Σχέση με φύση
- Σχέση με θρησκεία
- Σχέση με τέχνη
- Σχέση με τεχνολογία

Μερικές μόνο από τις πολυάριθμες Όψεις του παραδόξου της μοναξιάς I

Λεξιλόγιο, εκφορές

- Ευλογία ή καταδίκη
- Κινητήρια δύναμη ή νόσος που ζητά γιατροιά
- Βάλσαμο ή φαρμάκι
- Καταφύγιο ή φυλακή

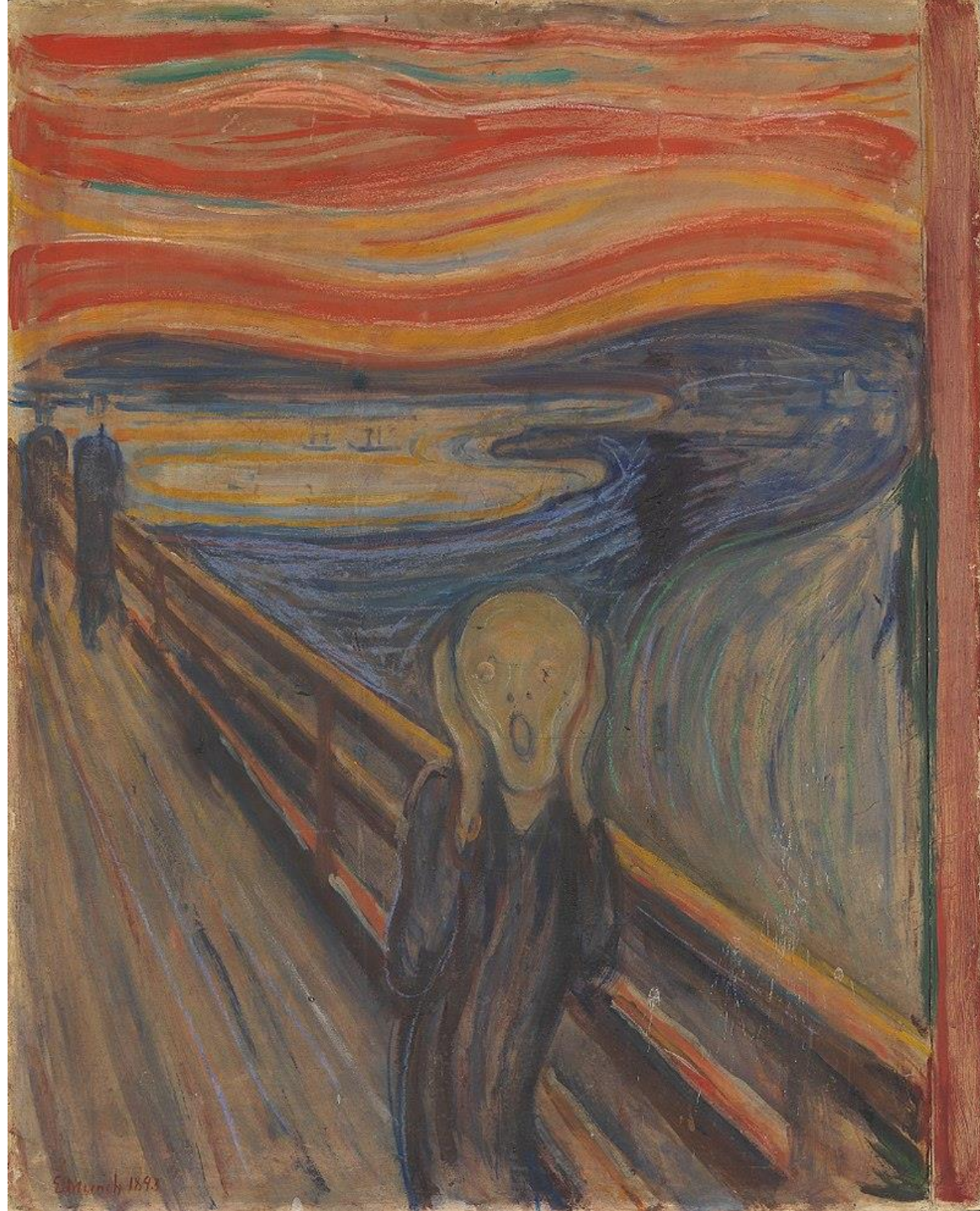
- Μακάρι να ήσουν εδώ / Μακάρι να ήμουν εκεί
- Δεν υπάρχει κανείς για μένα / Δεν υπάρχω εγώ για τους άλλους
- Είναι άδειος ο εαυτός / Είναι άδειος ο κόσμος

Μερικές μόνο από τις πολυάριθμες Όψεις του παραδόξου της μοναξιάς II

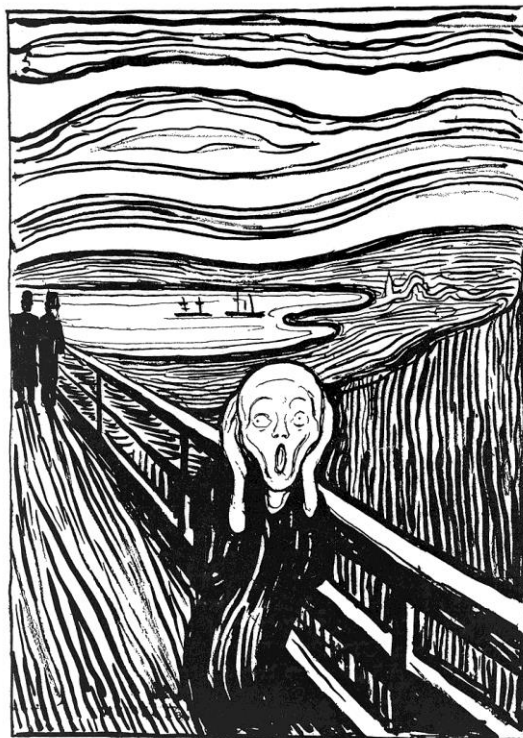
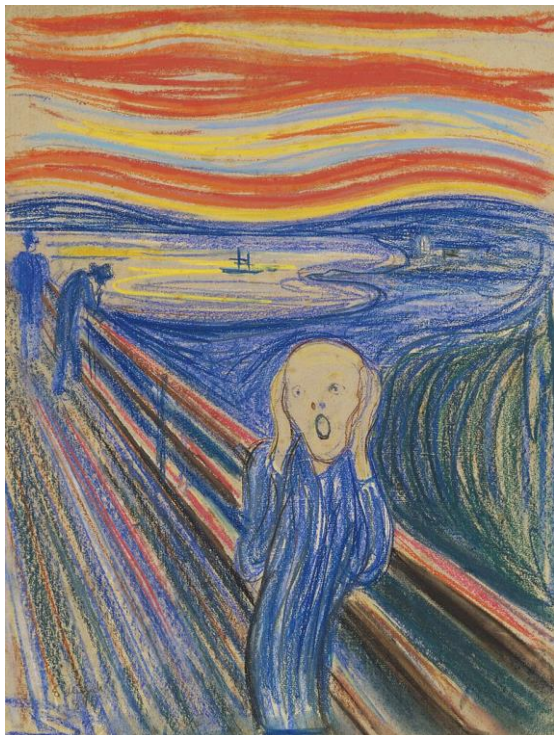
- Είμαστε μόνοι και όμως νιώθουμε μαζί. /
Είμαστε μαζί και όμως νιώθουμε μόνοι.
- Νιώθουμε μοναξιά, άρα μοιραζόμαστε. /
Μοιραζόμαστε, άρα νιώθουμε μοναξιά.
- Η στιγμή ως αιωνιότητα και μοίρασμα /
Η στιγμή ως μονοτονία και τομή
- Ο απέραντος χώρος – ωκεάνιο συναίσθημα /
Ο απέραντος χώρος – υπαρκτικός τρόμος

Μερικές μόνο από τις πολυάριθμες Όψεις του παραδόξου της μοναξιάς III

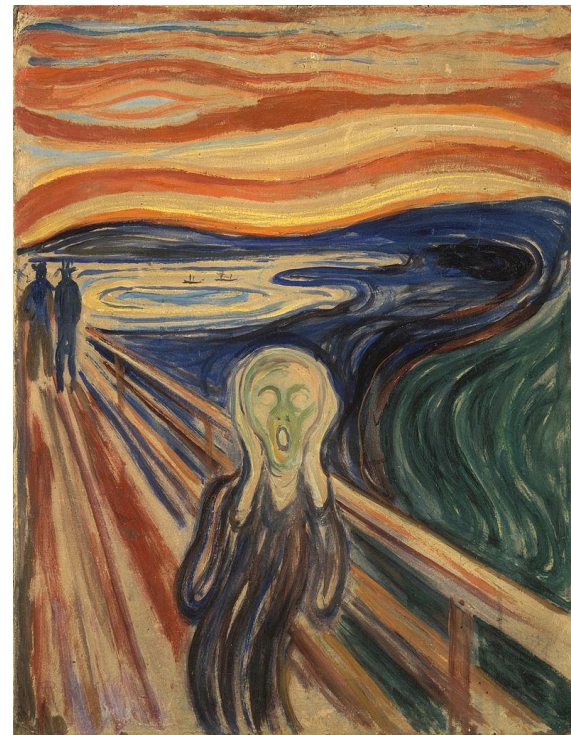
- Η φιλοξενία ως συνύπαρξη οικείου με ανοίκειο
- Η δημιουργία ως αποξένωση από τις πηγές /
Δημιουργία ως άντληση από την πολιτισμική δεξαμενή
- Η δημιουργικότητα απαιτεί μοναχικότητα, για να περιορίσει τη μοναξιά
- Το ταξίδι ως αναζήτηση του αντικειμένου /
Το ταξίδι ως αέναη επιστροφή

Geisler. Lithographie. 1895.

Ἐμείς οἱ Ἕλληνες ἡμαστέ ἰσχυροὶ ἄνθρωποι: Ἐνὰ ἀληθινὸν πρᾶγμα οὐκ ἂν τὸ καταφρονῶμε, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μερὶ ἀνεβάσουμε στὰ οὐράνια κάποιες μεγαλόστομες καλαθητικές καὶ τὰ τέτοια, ἐκνηθήμενοι τὰ ὦτα, ἐπαργαλῶντας τ' αὐτιά μας, ὅπως ἔγραφε ὁ ἀπόστολος Παῦλος στοὺς Κορινθίους, ποὺ ἐξημεροῦσαν ἀκούγοντας τὰ κοράκια τῆς κοίτης τῆς ρητορικῆς.

Ἀλλὰ, ἐδ ταπεινὸν ἐαυτὸν ἐξηθίσταται. Ὅλους ἀφ' αὐτοῦ τὸν ἄλγεσ, καὶ ἄλλους πολλοὺς τέτοιους ἐξυπνοὺς, θὰ τοὺς ἀλέσῃ ὁ μῦθος τοῦ καιροῦ. Αὐτοὺς δὲν λογαριάζει μήτε ἐξυπνάδες, μήτε αἰσθητικές, μήτε παλληκαριές, μήτε αἰσιματά καὶ πατέντες, μήτε κάθε λογῆς συνωφισμὲνα κεφάλια.

Ὡστόσο, αὐτὸ τὸ ἀγόρευτο καὶ παμπάγο θηρίο, ὁ καιρὸς, παραμερίζει καὶ δὲν ἀγγίζει ἀπάνω στὸν ταπεινὸ, στὸν ἀδύναμο καὶ στὸν παραπεταμένον. Τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου νικοῦνε τὰ σοφά, καὶ τὰ ἐξουθενήμενα νικᾶνε τὰ περήφανα καὶ τ' ἀκατάδεχτα. Τὸ μικρὸ καὶ ταπεινὸ ζῶντι, ὁ μνημονολέοντας, ρίχνει κάτω τὸν ἐλέφαντα.

Μεγάλο μυστήριό! Ὅσο περνᾷ ὁ καιρὸς, ὅλοένα ξεθωριάζουνε οἱ μεγάλοι ἄντρες καὶ οἱ λογῆς - λογῆς ἀποθεωμένοι. Πλὴν ὁ Παπαδιαμάντης γίνεται ὅλοένα πὺρ ζωντανός, πὺρ ἀληθινός, πὺρ ἀγαπημένος, πὺρ ζωογόνος μέσα στὶς ψυχές, ντυμένος στὴν ἀνθρωπιά. Γιατί εἶναι ἓνα κλαδί ἀμάραντο ἀπὸ τὸ πολύκλωνο δέντρο τῆς Ὁρθοδόξιας, ποὺ τὸ φύτεψε ὁ Χριστὸς γιὰ νὰ εἶναι γλωσσὸ καὶ ἀνθισμένο στὸν αἰῶνα, καὶ ποὺ τὸ πότισε ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ποὺ ἔλεγε «Ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι». Καὶ ποὺ σὺν παρακάλεσε τὸν Χριστό, σὺν ἀδύνατος ἄνθρωπος ποὺ ἦταν, νὰ τὸν ἐξαλειφῶσῃ λίγο ἀπὸ τὰ βάσανα ποὺ τραβοῦσε. Ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε «Σὺν ὀτάνει ἡ χάρις μου. Γιατί ἡ δική μου ἡ δύναμις, μετὰ τὴν ἀδυναμία τῆς δικῆς σου φανερωίνεται». «Ἢ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται».

Ὁ Παπαδιαμάντης εἶναι ἡ Ἑλλάδα καὶ ἡ Ὁρθοδοξία, ποὺ ἡ δύναμις τῆς κληθείναι μετὰ τὴν φτώχεια, μετὰ τὴν ἀγωνία, μετὰ τὰ μαρτύρια, ἡ Ὁρθοδοξία ἐφ' ἣς ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.

ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Ελάχιστα μόνο από τα πολυάριθμα Παραδείγματα του παραδόξου της μοναξιάς στην οντογένεση

- L. Sander: Ανοικτό διάστημα στη βρεφική ηλικία + ασάφεια, αβεβαιότητα
- D. W. Winnicott: playing ως κατάσταση σχεδόν-απόσυρσης, χωρίς σχήμα, χωρίς όρια, μια άπειρη περιοχή αποχωρισμού
- Αναδυόμενη ενηλικίωση: ταυτόχρονα δύο αναπτυξιακές κρίσεις – διαμόρφωση ταυτότητας vs. σύγχυση ρόλων ΚΑΙ οικειότητα/εγγύτητα vs. απομόνωση (Erikson ?)

Μερικά μόνο από τα πολυάριθμα Παραδείγματα του παραδόξου της μοναξιάς στην οντογένεση

- Έρευνα μοναχικότητας παιδιών (Γαλανάκη)
 - α. Στοχασμός/περισυλλογή/ονειροπόληση
 - β. Συγκέντρωση για την εκτέλεση ενός έργου
 - γ. Αυτονομία/ελευθερία από κριτική
 - δ. Δραστηριότητες

Αφηγήσεις των παιδιών για τη μοναξιά I

Η μοναξιά δεν είναι ωραίο συναίσθημα. Τη μοναξιά τη νιώθουν άνθρωποι που είναι μόνοι.

Τη μοναξιά άλλοι άνθρωποι την αντιμετωπίζουν εύκολα, άλλοι δύσκολα και άλλοι δεν την μπορούν καθόλου. Μερικοί άνθρωποι δεν νιώθουν αυτό το λυπητερό αίσθημα, γιατί τους ευχαριστεί που είναι μόνοι.

Ο κάθε άνθρωπος τη μοναξιά τη νιώθει διαφορετικά. Τα παιδιά με χωρισμένους γονείς νιώθουν κι αυτά μοναξιά, μια μοναξιά ξεχωριστή, που μόνο αυτά μπορούν να την εξηγήσουν. Κάποιοι έχουν πεθάνει από μοναξιά και δεν προσπάθησαν καθόλου να την ξεπεράσουν. Άλλοι παρά λίγο να πεθάνουν από μοναξιά, όμως τελευταία στιγμή κατάφεραν και τη νίκησαν. Υπάρχουν και άλλοι που νιώθουν μοναξιά. Μερικοί θα τη νικήσουν, όμως μερικοί όχι.

Μορφέας, 11 ετών

Αφηγήσεις των παιδιών για τη μοναξιά II

Η μοναξιά είναι πολύ ωραία και γλυκιά.

Η μοναξιά είναι για να σκέφτεσαι πολλά πράγματα.

Κατερίνα, 12 ετών

Η μοναξιά είναι σαν ένα ποτάμι.

Άλλοτε ρέει γρήγορα άλλοτε αργά.

Κωνσταντίνα, 11 ετών

*Τη Μοναξιά δεν τη νιώθουν μόνον αυτοί που δεν έχουν άλλους για παρέα, αλλά και αυτοί που έχουν πάρα πολλούς κοντά τους, **μα η** ψυχή τους είναι πολύ μακριά.*

Χάρης, 12 ετών

Αφηγήσεις των παιδιών για τη μοναξιά III

*Μοναξιά σημαίνει
τα πουλιά που κελαηδούν.
Μοναξιά σημαίνει
το μονοπάτι που κυλάει
αργά αργά προς το τέλος.*

Χρήστος, 12 ετών

Τα αρνητικά χέρια

Ζωγραφιές στα σπήλαια της Santa Cruz στην Αργεντινή,
σε διαδοχικές επιστρώσεις από το 7.300π.Χ. έως το 700μ.Χ.

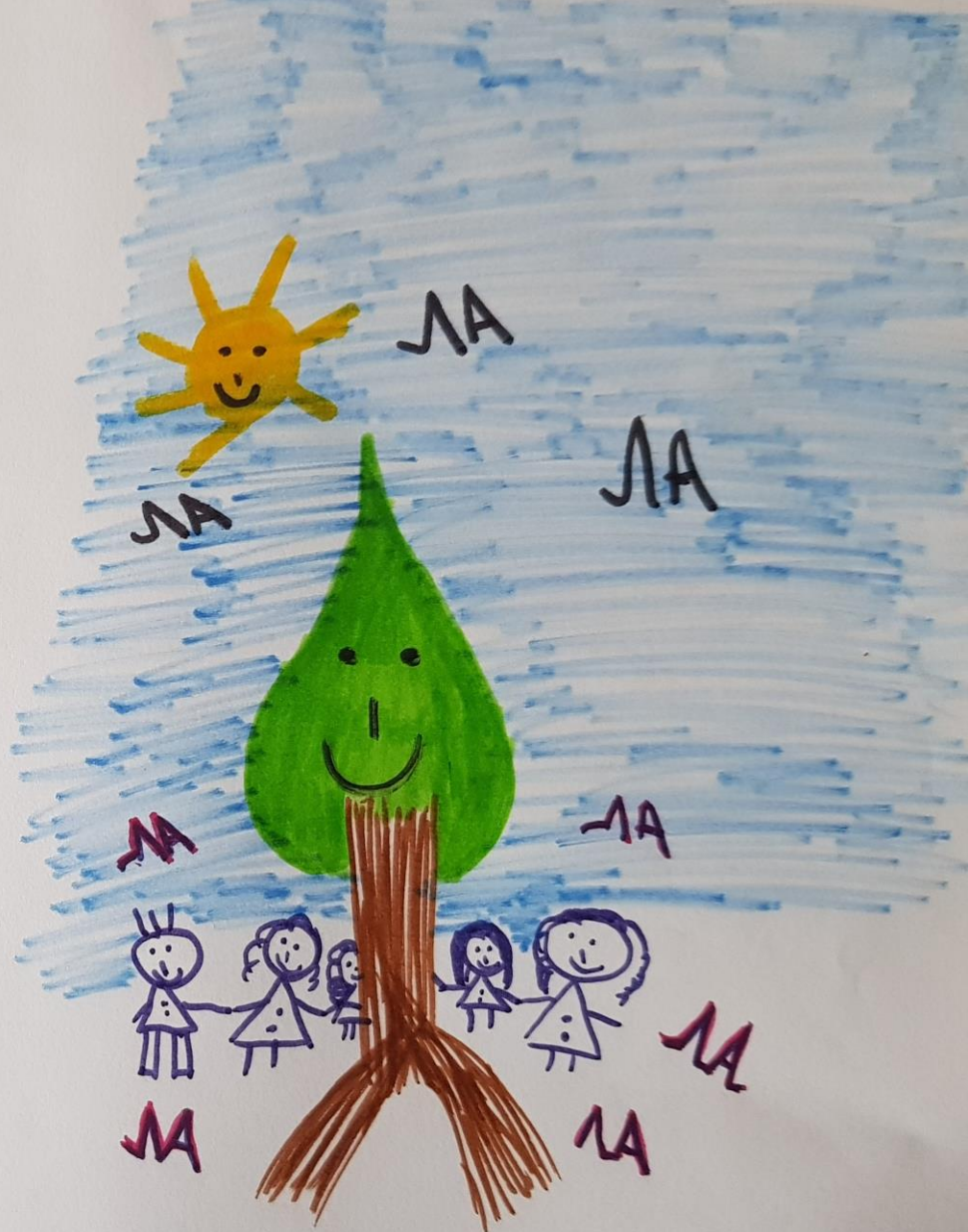
Σχέδια των παιδιών για τη μοναξιά

Ζωγράφισε μια εικόνα που δείχνει μοναξιά

Παιδιά ηλικίας 7 έως 12 ετών

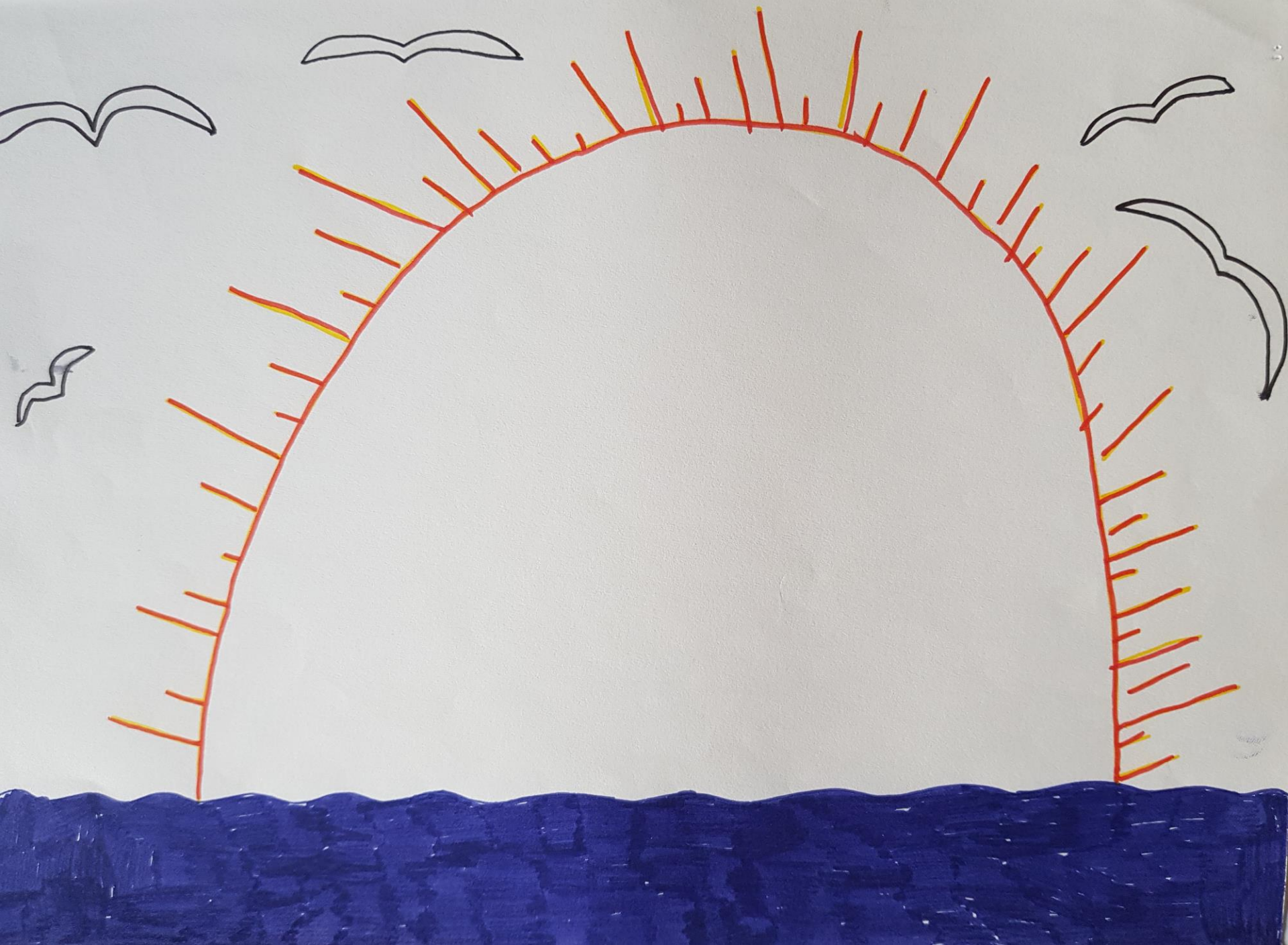

Η έριμη παιτασιά και η μοναχική

Θαύματα
ΤΕΡΤΑΡΤΗ 16°
11

